

Karavanen

Børnekultur på tværs af grænser

- et musikalsk møde mellem danske og polske børn

Af Erik Lyhne, Anni Hensel, Marianne Sønderstrup, Jette Thulin og Lene Nedergård

Det var en ordentlig flok, der drog af sted en sen fredag aften i september måned. Forventningerne var store og alle var klar på nye oplevelser, selvom vi ikke rigtig vidste hvad turen til Polen ville bringe.

Vi var næsten 50 i alt - 18 børn fra 3. C fra Gammelgårdsskolen i Åbyhøj, 3 lærere, 10 forældre, 14 musiklinjestuderende fra Århus Dag- og Aften Seminarium og Erik Lyhne - musiklærer på seminariet og projektleder for hele projektet.

Målet for turen var deltagelse i en Dansk Børnekulturuge i Warszawa, som Kulturministeriet havde arrangeret i samarbejde med det Danske Kulturinstitut i Polen og Dansk Litteraturinformationscenter.

I løbet af ugen skulle vi samarbejde med en gruppe polske børn fra 4-5 klasse. Samarbejdet skulle munde ud i en musical, som vi selv skulle lave undervejs. Det eneste vi vidste på forhånd var, at der skulle være generalprøve og premiere om fredagen - en lille uge efter ankomsten til Polen.

Den Danske Børnekulturuge foregik på Warszawa Kulturcenter. Udover vores musikalske indslag, var der en dansk litteratur udstilling, der blev vist danske børnefilm og der en polsk/dansk drama gruppe der arbejdede.

Efter 24 timer i bus, hvor det meste af tiden gik med at synge, ankom vi lørdag aften til Warszawa, hvor vi alle blev indkvarteret centralt i byen på Warszawa Universitets Studenterhus.

Søndag eftermiddag mødte vi de polske børn og deres lærere. Det var et smukt kulturmøde mellem danske og polske børn. Forud havde børnene udvekslet breve med navne og interesser. Desuden havde de danske børn sendt to sange på dansk, som de polske børn havde lært - og omvendt.

Det var rørende at opleve den effekt, disse sange viste sig at have. Børnene sang for hinanden - og måske var det dét at høre andre synge på ens eget modersmål, der brød den første generthed. I hvert fald var det i disse minutter, at grundlaget blev lagt for et fællesskab mellem de to grupper. Børnene hørte meget koncentreret på hinandens sange, og derefter blev der delt små gaver ud - og så var de voksne faktisk overflødige - for på trods af kultur- og sprogbarrierer gik snakken og kommunikationen mellem børnene på alle planer.

Efter en tid gik vi i gang med at synge, lege og spille - her deltog også alle de danske forældre. Vi var ca. 75 i et ikke for stort lokale. Og energien var til stede i en grad, så alle blevet forført af stemningen og den musik vi sang og spillede. Selv når der var pause, blev trommer og instrumenter udforsket, og der blev leget, danset og sunget på livet løs.

Musik og sang dagen lang - holder livet i gang

Det kendetegnende for hele ugens forløb var, at der hver gang vi holdt pause, hver gang vi skulle spise, hver gang vi gik på gaden for at komme til næste destination, hver gang vi kørte i bus eller når vi stod og ventede - så blev der sunget. Det var både de sange børnene havde indøvet hjemmefra og sange vi lavede undervejs.

Første aften var vi ca. 120 der skulle spise på Pizza Hut. Vi måtte spise i hold, og derfor var der stor ventetid. Fra vi kom og til de polske børn havde organiseret en stor sangleg gik der ikke fem minutter. De danske børn (både fra musik- og dramagruppen) var hurtigt med, og snart lød sangen på et stort torv lige midt i Warszawas myldertrafik.

Den sangleg, som de danske børn fik lært, blev senere leget i hver eneste pause, og sammen udviklede børnene nye former og strukturer for legen. Den er senere blevet introduceret på Gammelgårdsskolen, og nu leger mange af skolens andre børn med på den.

Som et af børnene sagde undervejs i forløbet - "Når vi kommer hjem til Danmark, bliver der nok ikke så meget tid til fodbold mere - vi skal lege klappelegen i hvert frikvarter og lære de andre klasser den".

Karavanen - en musisk verdensrejse

Mandag morgen startede det egentlige arbejde med vores musical. Vi vidste ikke hjemmefra hvad vi ville lave, og hvordan, men vi havde taget en masse instrumenter, rekvisitter og sceneudstyr med, så vi var forberedt på uventede situationer.

Foruden vores eget udstyr skulle vi spille i en sal, hvor der var et stort lys- og lydudstyr og teknisk assistance undervejs - så med det tekniske var vi på sikker grund.

Lærerne og instruktøren havde talt lidt sammen undervejs, og fremlagde en ide til et overordnet tema - nemlig en rejse gennem hele verden. Temaet blev vedtaget, og efter en fælles ryste sammen leg, blev alle børn og lærerstuderende delt op i 4 grupper med ca. 4 polske børn og 4 danske børn samt 3-4 lærerstuderende i hver gruppe. Grupperne var ansvarlige for at lave en scene til musicalen med sang, musik, sammenspil, koreografi og kostumer. Gruppernes temaer var hhv. Sydamerika, Australien, Asien og Afrika. Vi ville bruge vores danske og polske sange fra Europa, samt en sang vi havde lært fra USA - Coca-Cola. Når man sætter et sådant arbejde i gang kan det være svært at se hvordan det kan lade sig gøre på 5 dage at lave en stor forestilling, hvor man selv laver sange, kostumer og kulisser og nå at sætte det sammen og øve det, så det bliver flot. Man må ikke lide af kaos angst - men hoppe ud på det dybe vand og starte og tage en ting af gangen.

Vi fik 4 lokaler stillet til rådighed, så grupperne kunne arbejde med de tildelte opgaver. Udgangspunktet blev en snak med børnene om, hvad der kendetegner den pågældende verdensdel (påkledning, mad, musikkultur osv.). Her oplevede de lærerstuderende, at deres pædagogiske formåen blev sat på prøve, idet sprogbarrieren besværliggjorde processen. Den tolk, der var tilknyttet projektet, skulle bruges af alle, så vi måtte til tider kommunikere med fagter og få engelske gloser. Efter at have dannet et nogenlunde fælles begrebsgrundlag, fortsatte arbejdet med at komponere musik, tekst og koreografi på tværs af sprogene. Både de danske og de polske børn bidrog med ideer. Selvom der blandt børnene var en gensidig respekt for hinandens ideer, så vi det som en udfordring at skulle binde sammen og samle op på forslagene, uden at komme til at styre for meget og derved spolere denne respekt. Vi repræsenterede jo også den danske gruppe.

Det var gennem arbejdet med tekst, musik og koreografi, at vi opdagede forskellen mellem de danske og polske børns tilgang til musik. Det var vores oplevelse, at de polske børn har store sangmæssige færdigheder, og at de er hurtige til at tilegne sig færdigheder på rytmeinstrumenter, selvom de ikke før havde prøvet det. Deres musikundervisning er langt an på sang og stemmetræning. Det var tydeligt, at de ikke er vant til at arbejde med åbne opgaver, som f.eks. det at skulle lave en sang selv. Omvendt var det en omvæltning for de danske børn at bruge lang tid på at få en enkelt sang til at klinge. Deres force lå i at kunne tage initiativ og finde ideer i forhold til opgaven. Det blev klart, at der er forskelle på deres opfattelse af kvalitet. De polske børn er vant til at arbejde med detaljen, mens de danske børn arbejder med oplevelse og helhed.

Det skal lige tilføjes, at de polske børn kom fra en speciel musikklasse, hvor de har tre gange så mange musiktimer som øvrige polske børn og vores danske børn.

Dette var startskuddet til **Karavanen** - men der var lang vej endnu.

Gadekoncert, Åbningskoncert, Skolekoncert

Når man normalt har gang i et projekt, som vores på en skole - så har man fri når "klokken ringer" - men her i Warszawa var der stort set arrangementer hver eftermiddag.

Om mandagen skulle vi åbne Den Danske Børnekulturuge med en dansk og en polsk sang.

Om tirsdagen gik vi ned i den gamle bydel med alle vores instrumenter og gav den hele armen med en times koncert med danske og polske sange. Det endte med at vi fik samlet et stor flok tilskuere som alle sang og dansede med på "Malela" - en af hitsangene - og vi samlede 54 zloty sammen, som vi brugte på sodavand.

Om onsdagen skulle vi optræde på den polske skole. Vi lagde ud med, at børnene sang en række sange fra vores kommende forestilling, og dernæst aktiverede Erik Lyhne de ca. 350 polske børn i 1 time med sang, dans og hop. Til at begynde med var det svært at "fange" teenage-drengene, men efter hårdt slid og energi kom salen til at koge - og drengene overgav sig.

Om aftenen så vi både polske og danske teaterforestillinger. Det var fint, men også trættende.

Programmet var stramt, for efter koncerterne skulle Warszawa opleves på kryds og tværs og der skulle indkøbes gaver til dem derhjemme.

Om tirsdagen meldte trætheden sig hos de studerende, om onsdagen var det lærerne og instruktøren der hang, og torsdag var børnene helt flade. Men intet projekt uden dykture.

Karavanen tager form

Hver dag mødtes grupperne og viste for hinanden, hvor langt de var nået. Formålet med dette var at give/modtage kritik og ideer. Præsentationen af de enkelte verdensdele havde også det formål, at børnene skulle lære hinandens sange og få en fornemmelse af en sammenhængende musical. I løbet af onsdag eftermiddag og torsdag formiddag blev der øvet, lavet kulisser og kostumer, og musicalens endelige sammenhæng blev fastlagt.

Forældrene skulle også inddrages - og det blev med en karavane, som skulle binde alle scenerne sammen. De lavede verdens flotteste kamel og nogle beduiner. De indøvede en sang, som hele salen skulle synge med på, når "Karavananen" drog gennem verdenen. Der var ikke et øje tørt. Kamelen var malet med fosforiserende maling. Vi havde medbragt lys til sort teater, så når karavananen kom ind blev alt lys slukket, og vi så stjernehimlen lyse og kamelens farvestrålende ydre vandre rundt i det ultraviolette lys. Til forestillingerne gik der et sus gennem publikum første gang det sorte teater lys blev tændt.

Undervejs med prøver og ideudvikling til kulisser og kostumer blev stykket lige så stille, men sikkert, sammenhængende. Børn og voksne kunne se tingene som et hele, og gennem gentagelse og atter gentagelse af sange, replikker m.v. bundfældedes det hele. Til sidst sad alle sangene på rygmarven og alle havde overskud til at give sig helt, samtidig med at musikken og skuespillet kørte.

Premiere og afsked

Tidsplanen var knap og vi kunne have ønsket os en dag mere, end vi havde. Fredag morgen gik vi stykket igennem bid for bid. Alle aftaler blev noteret ned, lysmanden fik instruktioner og ordrene og ordene fløj gennem luften. Der var lige en time mellem denne prøve og vores generalprøve - og instruktøren rystede opgivende på hovedet - kunne de sidste aftaler nå at komme på plads og kunne vi huske det hele, når salen var fyldt med publikum og den naturlige adrenalinproduktion var i overgear??

Alle disse bekymringer blev gjort til skamme, og børnene, de studerende, forældrene og lærerne leverede en kanonstor indsats og alt klappede med ganske få undtagelser. Publikum bestod af ca. 400 børn i alderen fra 2-16 år, og det endte med stående ovationer, 4 ekstranumre og en fællessang, hvor hele salen sang med. Børnene smilede og alle var glade for, at det var gået godt.

Efter en velfortjent pause, var det tid til at gøre klar til premieren, hvor børnenes forældre, den danske ambassadør, skolens rektor og mange andre var inviterede.

Der var ikke så mange tilskuere som til generalprøven, men stemningen blev alligevel høj på tilskuerpladserne, som stykket skred frem.

Vi fik alle de voksne til at synge med og det var nogle lykkelige børn og voksne, der bukkede og takkede af efter sidste sang.

Derefter var der gaveuddeling - de polske børn fik bl.a. et sæt bongotrommer, som gjorde stor lykke. Derefter var der fest for børn og voksne. Mens de voksne ryddede op og pakkede bussen med alt udstyret, spiste børnene og bagefter var der diskotek for dem.

Så kunne de voksne spise, og nyde livet tilbagelænet en kort stund.

Aftenen sluttede med en stor kreds med alle børn, de danske og polske forældre og hvem der ellers ville være med.

Vi sluttede af med at synge alle sangene igen og det var nogle meget bevægede børn, der steg på bussen den aften.

Busturen hjem gik med sang og musik. Da vi nåede Vejle tog vi alle sangene endnu en gang og da vi ankom til Gammelgårdsskolen og bussens døre åbnedes, strømmede sang og børn de ventende forældre og søskende i møde.

Forspil og efterdønninger

Turen var ikke kun præget af det musiske. Som forberedelse arbejdede de danske børn med at lære en masse om Danmark - bl.a. geografi og historie - og hvad der er særpræget ved den danske kultur.

Børnene lavede hver et hæfte med mange oplysninger om Danmark og de skrev breve om sig selv, og ved egen og forældrenes hjælp fik de brevene oversat til engelsk, og sendt dem til de polske børn. Ligeledes arbejdede de med Polen og polsk geografi, historie og kultur.

Dette emnearbejde om Danmark/Polen, var tværfagligt. Det startede allerede i august måned og fyldte alle timerne indtil afrejsen og fortsatte efter hjemkomsten fra Warszawa. Børnene havde et konkret formål med læringen og kunne direkte se nytten af den viden de gennem forberedelserne, udførelsen og efterbearbejdningen havde erhvervet sig.

- Og så gik det i øvrigt som et af børnene spåede - mange børn på Gammelgårdsskolen lærte hurtigt den polske sangleg, og den bliver til stadighed udviklet - så der er noget at vise de polske børn når og hvis vi ses igen.

Som et ekko har 3. C's søskende lært mange af musicalsangene - fordi de gentagne gange er blevet sunget derhjemme og på skolevejen. Så sent som i går var Erik sammen med to små søskende og de stemte begge i en af sangene fra **Karavananen** selv om det nu er snart to måneder siden vi var af sted. Forespurgt om hvor de kendte sangen fra - sagde pigerne, at den sang deres storesøster tit.

Så sange går i arv - men de skal holdes vedlige for at blive der - og det gør klassens

musiklærer.

Vi havde også en gensynsaften med alle deltagerne samt øvrige forældre og søskende. Her optrådte klassen med musicalsangene og der blev vist video og lysbilleder til den store guldmedalje.

Det var en dejlig uge - og et dejligt kulturmøde møde mellem danske og polske børn og voksne. En uge og et projekt der vil blive husket en i rum tid og som vil sætte sine spor både i Åbyhøj og i Warszawa.

Det var også en fantastisk oplevelse, at have så mange forældre med som havde tiden til at gå 100 % ind i projektet. Det er ikke så tit, der er tid til det, når hverdagens centrifuge kører. Vi havde svært ved at slippe oplevelsen og stemningen, og ville alle gerne have haft forlænget denne oplevelse, men vi ser frem til og håber på at de polske børn kommer på genvisit. Så forlænger vi livet lidt og trykker det af igen.

De polske og de danske børn

Udtalelser om stort og småt:

Efter et lille døgn i Warszawa, var vi på det rene med rutinerne mht. mad og overnatning. Vi havde også allerede indtaget vores øverum i kulturhuset og ventede nu spændt på at de polske børn skulle dukke op.

Hvordan er de ? Hvordan ser de ud ? Er de meget større end os ? Nysgerrigheden omkring vores kommende samarbejdspartnere fra 4.a på skole nr.338 i Warszawa, havde længe været stor.

Nu endelig var vi her, og vi kunne høre de polske børn nedenunder afprøve den danske sang "Sørøversangen", som vi havde indsundet på bånd og sendt til klassen. Vi nåede også lige for tredivte gang at forsøge os på "Fatamorgana". En polsk børnesang med ret mange vers som vi virkelig har slidt med at lære, så den kunne lyde nogenlunde polsk!

Om det første møde mener Rasmus

Det var flot, at de polske børn kunne Sørøversangen udenad. Vi måtte bruge sangbogen, da vi sang den polske. Det var flovt.

I klassen var man ret enige med Rasmus i dette udsagn og Esben tilføjer

Det var skægt at høre de polske børn synge dansk. De polske børn har sikkert også syntes, at vores udtale var skæg at høre på.

Efter dette første møde, hvor vi danske var begejstrede og imponerede over de polske børns sang? lavede Erik Lyhne og de polske lærere sanglege og danse med børnene. Her var der ingen sprogbarrierer og børnene fik straks kontakt med hinanden.

I pausen fortsatte børnene på egen hånd med at lære hinanden at kende. Bl.a lærte de polske børn de danske børn en dans.

Hertil siger Janne:

De polske børn tog os i hånden og så viste de os en dans. Og så havde jeg jo allerede lært en lidt at kende ! Også den allerførste gang, vi lavede Ma-le-la, kom jeg til at lære to piger at kende og senere fik jeg en ørenring af den ene.

Pedram:

Selv om jeg ikke kunne forstå? hvad de sagde? fulgte jeg bare med og så kunne jeg finde ud af det !

Marie:

Jeg fik aldrig lært dansen helt, men til gengæld blev jeg interviewet til polsk fjernsyn.

Emily:

Der var faktisk to piger, der var oppe at slås, fordi de begge to ville lære mig dansen.

Da vi senere samme dag havde 15 min. ventetid udenfor Pizzahut, var der en ny klappe/reaktionsleg i gang med polske og danske børn i mellem hinanden. I minutterne før den officielle åbning af kulturugen, hvor de polske og de danske børn sammen skulle synge på polsk og dansk, gik børnene spontant i gang med en sangleg og en kædedans til den polske lærers klaverspil.

Undervejs i forløbet, var der mange situationer, hvor børnene havde behov for at kommunikere. Både i forhold til vores arbejde med musicalen, men også af ren og skær interesse for hinanden. Dette klarede de ved hjælp af lidt engelsk, lidt polsk og lidt dansk, men først og fremmest v.h.j.a. arme og ben og et kolossalt gå-på-mod.

Astrid:

Det var sjovt at prøve at snakke med de polske børn. Vi sagde nogle gange lidt på dansk og så sagde de polske børn det samme. Vi lavede masser af tegnsprog, og så ku' vi faktisk godt

forstå hinanden. En dag spiste jeg frokost sammen med 3 polske drenge, og jeg lærte dem at sige " Tak for mad ! " og " Velbekomme ! " F. eks. spurgte jeg også Marek om han havde en Michael Jackson T-shirt, og det havde han.

Rasmus:

Det var sjovt at lave sange med de polske børn. Vi var fælles om at give bidrag til, hvad de skulle handle om.

Emily:

En dag kom nogle af de polske piger og "proppede" smykker på os. De snakkede engelsk. Vi forstod lidt og så forstod vi at det var til musicalen, hvor vi skulle være nogle turister i Afrika.

Cagdas:

Jeg lærte også lidt polsk. F.eks. Dzień'dobry.

Børnene var glade for musicalen, og både danske og polske børn var fuldstændig med på handling og rækkefølge og identificerede sig med deres roller.

Da tiden for forestillingen oprandt, var det svært for en udenforstående at se, hvem der var polsk og hvem der var dansk.

Men med musicalens opførelse, rykkede afskedens stund nærmere.

Det blev en tårevædet afsked:

Lasse:

Jeg begyndte at blive ked af det, da vi skulle hjem, da jeg så de andre tage afsked og få gaver.

Astrid:

Da jeg fik en gave, græd jeg. Jeg havde ikke noget at gi' og så græd jeg endnu mere.

Janne:

Jeg kunne ikke lide at rejse væk. Jeg ville hellere have at de polske børn skulle med os hjem med det samme. De var så søde. Det var nærmest som om vi lige var kommet, og så skulle vi væk !

Marie:

Da vi skulle hjem sagde jeg: I hope I'll see you in Denmark !

De polske børn skriver lidt mere højstemt:

Dagmara:

Hr. Erik , Jeg kunne godt lide samarbejdet med Dem, de studerende og børnene.

Jeg tænker tit på vores fælleslege og sange. Det var godt at vi arbejdede i grupper.

Selvom vi kommer fra 2 forskellige lande, har vi leget godt sammen og fået et fint venskab.

Vores klasse ønsker meget at se jer igen og opfriske vores venskab.

Babara:

Jeg kan godt huske den sidste aften og vores fælles fest. Vi dansede med tårer i øjnene.

Jeg håber vi ses.

Kasia:

Jeres sanglege og musik er meget dejligt. Jeres sange forstår jeg så hurtigt, selv vi ikke kan tale det samme sprog. Så resultatet og samarbejdet var fantastisk godt.

Alle venner, veninder, forældre og bekendte undrer sig over, at vi har lært så meget på så kort tid, og at vi kan synge på dansk og de danske børn kan synge på polsk.

Vi vil i lang tid huske den uge og jeg ville ønske at vi ses igen og lave nye lege sammen.

Radek:

Kære børn fra Danmark. Vi takker for trommerne. Det har været rart at arbejde med Jer. Jeg gratulerer for sådanne succeser. Det vil ikke lykkes mig ligesom herr Erik at lære små børn at synge.

Agnieszka:

Spillet blev perfekt. Vi ville meget gerne opleve det igen, og se de kendte ansigter. Denne gang ville vi dog lære Jeres land at kende, se jeres by og jeres skole. Især skulle vi lave et nyt spil. Et næste møde med jer ville glæde os enormt!

Maciek:

Vi tænker meget på om vi ses igen i Danmark - og kommer til at synge sammen!

Erik Lyhne - musiklærer Århus Dag- og Aftenseminarium

Anni Hensel - Marianne Sønderstrup - Jette Thulin - Studerende fra Århus Dag- og Aftenseminarium

Lene Nedergård - klasselærer 3.C - Gammelgårdsskolen

Artiklen er også trykt i Dansk Sang nr. 3. 1997/98